

MAKSĀTNESPĒJAS KRIMINĀLTIESISKIE ASPEKTI

*Dr. iur. Ivars Kronis,
Baltijas Starptautiskās akadēmijas
asociētais profesors, Latvija*

Ievads

Mainīgas ekonomiskās situācijas apstākļos līdzās komercdarbības veicināšanai valsts nodrošina arī noteiktu kārtību ieinteresēto pušu aizsardzībai apstākļos, kad juridiskas vai fiziskas personas vairs nespēj pildīt savas saistības. Rodoties un nostiprinoties maksātnespējas tiesībām, lielu nozīmi iegūst arī kriminālatbildība par ļaunprātībām maksātnespējas procesā. Krimināltiesību normas ir radītas svarīgāko vērtību aizsardzībai, bet to piemērošana arī rada vismagākās juridiskās sekas, tāpēc krimināltiesību nozarei ir īpaši svarīgs precīzs juridisko priekšrakstu definējums un viennozīmīgi skaidri piemērošanas noteikumi. Nepietiekama svarīgāko vērtību aizsardzība rada neaizsargātības sajūtu un neuzticību valstij, savukārt pārmērīga vai nepamatoti viegla represija izraisa recidīvu un neveicina sociāli deformētas apziņas labošanu, kā arī var veicināt noziedzības pieaugumu un citas sociāla un ekonomiska rakstura problēmas¹. Ekonomiskie noziedzīgie nodarījumi ir specifiska noziedzīgo nodarījumu grupa, kas skar tautsaimniecības intereses un ietekmē finansiāli ekonomiskās attiecības². Pie šīs grupas pieskaitāmi arī ar maksātnespēju saistītie noziedzīgie nodarījumi.

*Maksātnespējas likums*³ (MNL) ir spēkā no 2010. gada 1. novembra un nomainīja *Maksātnespējas likumu*,⁴ kurš bija spēkā no 2008. gada 1. janvāra. Mainoties maksātnespējas tiesiskajam regulējumam, būtiski tiek mainīta maksātnespējas procedūru norises koncepcija, kas ietekmē maksātnespējas procedūru norises drošību un atbildību par pārkāpumiem.

Raksta mērķis ir, analizējot *Krimināllikuma*⁵ (KL) XIX nodaļā "*Noziedzīgi nodarījumi tautsaimniecībā*" paredzēto pret maksātnespēju vērsto nodarījumu īpatnības, izvērtēt piemērošanas teorētiskos un praktiskos aspektus. Ierobežotā apjoma dēļ rakstā uzmanība nav veltīta kredītiestāžu un citu finanšu un kapitāla tirgus dalībnieku maksātnespējas krimināltiesiskajiem aspektiem.

Pētījuma empīrisko bāzi veido zinātnieku darbi un rakstu krājumu materiāli, periodikas materiāli un pirmavoti, tiesību akti, statistikas dati, interneta resursi, cita publiski pieejama informācija. Pētījuma izstrādē izmantota analītiskā, salīdzinošā, induktīvā un deduktīvā pētniecības metode.

I. Maksātnespējas krimināltiesiskās aizsardzības būtība un regulējuma attīstība

Maksātnespējas tiesības ir sens tiesību institūts, kas sevī ietver kā materiālās, tā arī procesuālās tiesību normas. Šo tiesību aizsākumi meklējami seno kultūru valstīs ar augstu saimniecisko un kredīta attiecību līmeni. Ziņas par maksātnespējas tiesisko regulējumu var atrast jau senās Grieķijas, Ēģiptes, kā arī Romas tiesībās⁶. Gadsimtu gaitā šo tiesību saturs ir arī būtiski mainījies. Piemēram, romiešu tiesībās sākotnēji maksātnespēju regulēja seno tiesību pieminekļi – XII tabulu likumi, kas deva neapmierinātajiem kreditoriem tiesības piepildīt savas naida jūtas pret parādnieku, sacērtot to gabalos. Bet turpmākajā šo tiesību attīstības posmā neapmierināto kreditoru tiesības tika ierobežotas ar iespēju pārdot maksātnespējīgo parādnieku verdzībā. Tikai 326. gadā pieņemtais likums „*lex poelia*” noteica, ka maksātnespējīgo parādnieku drīkst pārdot verdzībā tikai tad, ja maksātnespēja iestājusies tā noziedzīgo darbību rezultātā.

Mūsdienās maksātnespējas tiesības ir izveidojušās par visai sarežģītu institūtu, un, kā norāda Jānis Jurkāns⁷, šo tiesību regulējošie likumi ieņem būtisku vietu ekonomiski attīstīto valstu tiesību sistēmā. To nosaka šo likumu pamatfunkcija, t. i. attiecību stabilizācija komercdarbībā un riska pakāpes samazināšana šajās attiecībās. Šis saimnieciskās darbības regulēšanai domātais tiesību normu komplekss, kas aptver gan civiltiesību, gan administratīvo tiesību, nereti arī krimināltiesību normas, tiek saukts par saimnieciskajām tiesībām, pie kurām pieskaita arī maksātnespējas tiesības⁸.

Maksātnespējas tiesības ir viena no Latvijas tiesību sistēmas nozarēm. Pati par sevi tā ir tiesību normu sistēma, juridisko normu kopums, kas reglamentē finansiālās grūtībās nonākušā parādnieka saistību izpildi un, ja iespējams, maksātnespējas atjaunošanu tiesiskās aizsardzības un maksātnespējas procesā.

Lai arī no 2010. gada 1. novembra ir spēkā jauns *Maksātnespējas likums*, tomēr tiek piemērotas arī 2007. gada *Maksātnespējas likuma* un 1996. gada likuma *"Par uzņēmumu un uzņēmēj sabiedrību maksātnespēju"*⁹ normas, kas neveicina ne tikai civiltiesiskās apgrozības stabilitāti¹⁰, bet arī rada neskaidrības krimināltiesiskajā aspektā, jo katru reizi, mainot tiesisko regulējumu, būtiski tiek mainīts pats maksātnespējas process. Līdz ar to paralēli jāpiemēro dažādas tiesību normas ar atšķirīgu regulējumu līdzīgiem gadījumiem. Juridiskajā literatūrā tiek minēts, ka likuma efektivitāti nosaka ne tikai tiesību normu formulējumu precizitāte¹¹, bet arī tā kvalitāte. Arī biežas izmaiņas maksātnespēju regulējošajās tiesību normās nerada stabilu un drošu vidi. Jānis Bērziņš ir norādījis¹², ka par *Krimināllikuma* normu neefektivitāti maksātnespējas jomā liecina fakts, ka tiek ierosināti procentuāli neliels skaits kriminālprocesu par ar maksātnespēju saistītajiem noziedzīgajiem nodarījumiem. Par vienu no iemesliem norādot ekonomisko noziegumu sarežģīto izmeklēšanu un nepietiekamo kvalificēto darbinieku skaitu tiesību aizsardzības iestādēs, bet būtiski ir izvērtēt, vai pašreizējais regulējums ir pietiekami efektīvs, lai varētu sasniegt mērķi – efektīvu un likumīgu maksātnespējas procedūru gaitu¹³. Tiek atzīts arī, ka kļūdas *Krimināllikuma* normu piemērošanā izraisa šā procesa radošais raksturs un tas, ka noziedzīgi nodarījumi pret maksātnespēju cieši korespondē ar civiltiesību sfēru, tāpēc dažkārt ir ļoti grūti atrast to juridisko niānsi, kas ļauj norobežot civiltiesiskus strīdus no noziedzīgas darbības¹⁴.

Raugoties no vēsturiskā viedokļa¹⁵, jau 1933. gada *Sodu likumā*¹⁶ atbildība par noziedzīgiem nodarījumiem, kas atbilst *Krimināllikuma* XIX nodaļai *"Noziedzīginodarījumu tautsaimniecībā"*, bija paredzēta dažādās nodaļās, attiecībā uz maksātnespēju regulējums bija ietverts XXXVIII nodaļā *"Bankrots, augļošana un citāda sodāma ļaunprātība attiecībā uz mantu"*¹⁷. Analizējot maksātnespējas institūta vēsturisko attīstību Jānis Bērziņš norāda¹⁸, ka pirms Otrā pasaules kara krimināltiesībās¹⁹ lielāka uzmanība tika pievērsta noziedzīgiem nodarījumiem, kas

izpaužas kā apzināta maksātnespējas un bankrota stāvokļa izraisīšana, tikai netieši pievēršoties noziedzīgiem nodarījumiem, kas attiecas uz pašu maksātnespējas procesu.

Savukārt Padomju krimināltiesībās ar maksātnespēju saistīti noziedzīgi nodarījumi nepastāvēja²⁰, jo tiesībās nebija sastopams pats maksātnespējas institūts.

Pēc neatkarības atgūšanas, Latvijas tiesiskās sistēmas transformācijas laikā²¹, pirmie likumi šajā jomā bija *"Par uzņēmumu un uzņēmēj sabiedrību maksātnespēju un bankrotu"*²² un *"Par uzņēmumu un uzņēmēj sabiedrību maksātnespēju"*. Kā norāda Edgars Stafeckis²³, jau tolaik likumdevējam bija skaidrs, ka esošās bankrota tiesību normas neatbilst tiesību sistēmai un ir pretrunā ar Latvijā jau ieviestajiem vai plānotajiem tiesību institūtiem. Atbilstoši šiem normatīvajiem aktiem kā maksātnespējas risinājums bija paredzēts mierizlīgums, sanācija un bankrots. Turklāt šie normatīvie akti attiecas tikai uz juridiskajām personām.

Attiecīgi *Latvijas Kriminālkodeksā (LKK)*²⁴, kas bija spēkā līdz 1999. gada 31. martam, kriminālatbildība par pārkāpumiem maksātnespējā bija noteikti sestās "A" nodaļas *"Noziegumi uzņēmējdarbībā"* trīs pantos, t.i.,

1) *Uzņēmuma (uzņēmēj sabiedrības) novešana līdz maksātnespējai vai bankrotam* (LKK 161.⁷ p.),

2) *Maksātnespējas pieteikuma neiesniegšana vai nepatiesa pieteikuma iesniegšana* (LKK 161.¹¹ p.) un 3) *Maksātnespējas procesa pārkāpšana* (LKK 161.¹² p.).

2007. gada *Maksātnespējas likums* tika izstrādāts ekonomiskās izaugsmes fāzē. Tajā iekļautais regulējums sasauca ar izaugsmes prognozēm un pārliecību par ekonomisko stabilitāti, un procedūras tika veidotas, ļaujoties uz to, ka masveida maksātnespējas vilnis nav sagaidāms²⁵. Savukārt 2010. gada *Maksātnespējas likums* tika izstrādāts krīzes laikā, kad nepieciešamība iesaldētos aktīvus pēc iespējas ātrāk atgriezt komercietiskajā apritē un grūtībās nonākušo parādnieku ātra un efektīva izslēgšana no komercvides bija jo īpaši svarīga un nepieciešama izaugsmes atjaunošanai²⁶. Tādējādi secināms, ka likumdevējs visai kardināli un atšķirīgi noteica maksātnespējas regulējuma koncepciju tik īsā laikā, kas ir raisījis arī atšķirīgu iesaistīto personu rīcību maksātnespējas jomā.

Maksātnespējas procesa izpratnei nozīmīgs ir *Maksātnespējas likuma* 3., 4. un 5. pants. *Maksātnespējas likumā* paredzēti divu veidu procesi – 1) tiesiskās aizsardzības²⁷ (pie-

mērojams tikai juridiskajām personām) un 2) maksātnespējas process²⁸ (piemērojams juridiskajām un fiziskajām personām). Maksātnespējas likumā paredzēta arī iespēja parādniekam un kreditoriem vienoties ārpus tiesas ceļā par tiesiskās aizsardzības pasākumiem, nosaucot to par ārpus tiesas tiesiskās aizsardzības procesu. Juridisko personu maksātnespējas process izpaužas kā bankrota procedūra, kuras ietvaros maksātnespējas procesa administrators izstrādā vai nu ziņojumu par mantas neesamību, vai mantas pārdošanas plānu. Jānorāda, ka arī juridiskās personas maksātnespējas procesā ir iespējams pāriet uz tiesiskās aizsardzības procesu, tādējādi neizpārdodot visu mantu.

Turklāt sodu politiku Latvijā ietekmēja arī 2012. gada 13. decembra grozījumi *Krimināllikumā*²⁹, kas stājās spēkā 2013. gada 1. aprīlī, un to mērķis bija, mazinot brīvības atņemšanas sodu termiņus, ne vien panākt noziedzīgu nodarījumu klasifikācijas maiņu, bet nodrošināt to, lai sods atbilstu noziedzīga nodarījuma bīstamībai un kaitīgumam. Grozījumi skāra visas normas attiecībā uz maksātnespēju.

2014. gada 25. septembrī *Maksātnespējas likumā tika izdarīti grozījumi*³⁰, nosakot, ka turpmāk maksātnespējas procesa administratori amata darbībā ir pielīdzināti valsts amatpersonām. Tādējādi, maksātnespējas procesa administratoriem tika noteikta stingrāka atbildība, jo uz tiem no 2015. gada 1. marta attiecas *Krimināllikuma XXIV nodaļā "Noziedzīgi nodarījumi valsts institūciju dienestā"* ietvertie noziedzīgie nodarījumi³¹. Tā kā maksātnespējas procesa administratori nepilda nevienu valsts pārvaldes funkciju, kā arī nerīkojas ar valsts mantu vai naudas līdzekļiem, to pielīdzināšana valsts amatpersonām ir nepamatota. Maksātnespējas procesa administrators ne pēc veikto darbību rakstura, ne amata būtības neatbilst valsts amatpersonas kritērijiem. Analogiskus secinājumus izdarīja *Eiropas Savienības Tiesa* 2015. gada 10. septembra spriedumā lietā C-151/14 *Eiropas Komisija pret Latvijas Republiku*, norādot³², ka notāra darbības Latvijā izdodot notariālos aktus, vedot mantojuma lietas un šķirot laulības, nav uzskatāmas par tiešu un konkrētu dalību valsts varas īstenošanā. Līdz ar to var secināt, ka likumdevējs ne tikai attiecībā uz maksātnespējas procesa administratoriem, bet arī uz citām reglamentētām juristu profesijām rīkojies nepārdomāti.

Šī likumdevēja rīcība ir tikusi ne tikai kritizēta³³, bet arī vērtēta *Latvijas Republikas*

Satversmes tiesas 2015. gada 21. decembra spriedumā lietā Nr. 2015-03-01³⁴. Spriedumā secināts, ka šāda statusa noteikšana ir neatbilstoša *Latvijas Republikas Satversmes* 106. panta pirmajam teikumam, t. i.: "*Ikvienam ir tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos un darbavieta atbilstoši savām spējām un kvalifikācijai*", jo tā nenodrošina maksātnespējas procesa administratoriem, kuri vienlaikus ir arī zvērīnāti advokāti, profesionālās darbības garantijas izvēlētajās nodarbošanās saglabāšanai. Satversmes tiesas ieskatā³⁵ valsts amatpersonai noteiktais pienākums deklarācijā ietvert normatīvajos aktos prasīto informāciju par noslēgtajiem uzņēmuma un pilnvarojuma līgumiem un šo līgumu pusēm, kā arī ienākumiem un to gūšanas avotu var nonākt pretrunā ar advokāta darbības konfidencialitātes principu, jo tādējādi varētu tikt atklāta konfidenciāla informācija par advokāta sniegto juridisko palīdzību.

Attiecībā uz maksātnespējas procesa administratoriem, kuri nav zvērīnāti advokāti, *Latvijas Republikas Satversmes tiesa* spriedumu lietā Nr. 2015-04-01 pieņēms 2016. gada 25. februārī³⁶. Sagaidāms, ka arī šis spriedums būs līdzīgs.

II. Pret maksātnespēju vērstie noziedzīgie nodarījumi

Kriminālatbildība³⁷ par pārkāpumiem saistībā ar maksātnespēju noteikta *Krimināllikuma XIX nodaļā "Noziedzīgi nodarījumi tautsaimniecībā"*, kurā ietverti četri noziedzīgie nodarījumi, proti, atbildība noteikta:

- 1) *par novešanu līdz maksātnespējai* (KL 213. p.),
- 2) *par nepatiesa maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšanu* (KL 214. p.),
- 3) *par maksātnespējas procesa kavēšanu* (KL 215. p.) un
- 4) *tiesiskās aizsardzības procesa noteikumu pārkāpšanu* (KL 215.¹ p.).

Tomēr, vērtējot *Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta* pēdējo desmit gadu judikatūru, nākas secināt, ka atrodami vien 3 nolēmumi (2 no tiem attiecas uz maksātnespējas pieteikuma neiesniegšanu, kas nu jau ir dekriminalizēts nodarījums)³⁸, kas neliecina par plašu tiesu praksi maksātnespējas lietās.

1. Novešana līdz maksātnespējai

Krimināllikuma 213. pantā noteikta kriminālatbildība par novešanu līdz maksātnespējai, ar

to saprotot juridiskās personas maksātnespējas procesa subjekta novešanu līdz maksātnespējai nolaidības dēļ, ja ar to radīts būtisks kaitējums ar likumu aizsargātām citas personas interesēm (KL 213. p. 1. d.), un par juridiskās personas maksātnespējas procesa subjekta tīšu novešanu līdz maksātnespējai, ja ar to radīts būtisks kaitējums ar likumu aizsargātām citas personas interesēm (KL 213. p. 2. d.). Pirmajā un otrajā daļā paredzētais nodarījums ir mazāk smags noziegums.

Šā nozieguma objekts ir tautsaimniecības intereses komercsabiedrību ekonomiskās darbības sfērā. No objektīvās puses noziegumu raksturo aktīvas darbības vai bezdarbība – juridiskās personas maksātnespējas procesa subjekta novešana līdz maksātnespējai, ja ar to radīts būtisks kaitējums³⁹ (materiāls noziegums). Kā norāda tiesību doktors Aivars Niedre, novešana līdz maksātnespējai notiek, piemēram, iesaistoties nedrošās komercdarbības operācijās, pārmērīgos izdevumos, kā arī fiktīvi atsavinot mantu, slēpjot vai iznīcinot dokumentus u.tml., bet ar bezdarbību, piemēram, darījumu neveikšanā, mantas neapdrošināšanā pret negadījumiem, kā arī izvairīšanās no informācijas sniegšanas par juridiskās personas stāvokli u.tml.⁴⁰

2. Napatiesa maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšana

Krimināllikuma 214. pantā noteikta kriminālatbildība par nepatiesa maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšanu, proti, par tāda maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšanu, kurā sniegta apzināti nepatiesas ziņas vai ziņas slēptas, ja pieteikuma dēļ var tikt pasludināts vai tika pasludināts maksātnespējas process (*apzināti nepatiess maksātnespējas procesa pieteikums*) (KL 214. p. 2.). Apzināti nepatiesa maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšana tiesā (*darbība*), atzīstama par mazāk smagu noziegumu, kurš ir pabeigts ar pieteikuma iesniegšanas brīdi (*formāls noziedzīgs nodarījums*). No subjektīvās puses vainīgā darbības raksturo tiešs nodoms. Šī panta nosacījumi attiecas gan uz juridiskās, gan uz fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu, bet neattiecas uz tiesiskās aizsardzības procesa pieteikuma iesniegšanu⁴¹.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 60. panta pirmās daļas noteikumiem, juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu var iesniegt (*subjekts*) ne tikai pats parādnieks, kreditors (*arī vairāki kreditori ar kopīgu pieteikumu*), bet arī maksātnespējas procesa administrators (*ja pastāv*

likuma 57. p. 8. p. *pazīme*), kā arī Padomes regulas Nr. 1346/2000 29. panta "a" punktā norādītā persona (*galvenās procedūras likvidators*), lai pret parādnieku ierosinātu šīs regulas 3. panta 2. punktā noteikto maksātnespējas procedūru⁴². Attiecībā uz parādnieku, šīs personas ir valdes locekļi un likvidācijas gadījumā likvidators.

Turpretim fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu var iesniegt ne tikai pati persona, proti, Maksātnespējas likuma 127. panta pirmajā un otrajā daļā noteikts, ka fiziskās personas maksātnespējas procesa subjekts var būt jebkura fiziskā persona, kura pēdējo sešu mēnešu laikā ir bijusi Latvijas Republikas nodokļu maksātājs (*tātad, arī ārvalstnieki*) un kurai ir finansiālas grūtības. Turklāt šādu pieteikumu var iesniegt parādnieka aizbildnis vai aizgādnieks, kas īsteno parādnieka tiesības un pienākumus saskaņā ar Civillikuma prasībām.

3. Maksātnespējas procesa kavēšana

Krimināllikuma 215. pantā noteikta kriminālatbildība par maksātnespējas procesa kavēšanu, t. i., par informācijas nesniegšanu tiesai, kreditoru sapulcei vai citām likumā paredzētajām institūcijām vai personām vai to maldināšanu, kā arī par darījumu veikšanu par labu vienam vai vairākiem kreditoriem uz citas kreditoru daļas rēķina, ja to tīši izdarījis administrators maksātnespējas procesā (KL 215. p. 2. d.), un par šķēršļu likšanu maksātnespējas procesa gaitā, kas parādnieka (juridiskās personas maksātnespējas procesa subjekta) pārstāvja vai fiziskās personas (fiziskās personas maksātnespējas procesā) rīcībā izpaužas kā izvairīšanās no piedalīšanās lietas izskatīšanā vai kreditoru sapulcē juridiskās personas maksātnespējas procesā, tiesas vai administratora pieprasītās likumā paredzētās informācijas nesniegšana vai slēpšana, nelikumīga mantas atsavināšana, mantas vai darījumu slēpšana, dokumentu nenodošana, slēpšana, iznīcināšana vai viltošana vai citas tīšas darbības, kuras kavē maksātnespējas procesa gaitu (KL 215. p. 3. d.).

Krimināllikuma 215. pantā paredzētais noziedzīgais nodarījums ir mazāk smags noziegums (panta otrā daļa) vai smags noziegums (panta trešā daļa). Noziedzīgā nodarījuma objekts ir tautsaimniecības intereses komercsabiedrību dienesta un ekonomiskās darbības sfērā. No objektīvās puses paredzētais noziedzīgais nodarījums galvenokārt izpaužas aktīvās darbībās (tiesas, kreditoru sapulces vai citu likumā paredzēto institūciju vai personu maldināšana,

kā arī darījumi par labu vienam vai vairākiem kreditoriem uz citas kreditoru daļas rēķina), kā arī bezdarbībā (informācijas nesniegšana tiesai, kreditoru sapulcei vai citām likumā paredzētajām institūcijām vai personām), ja to tīši izdarījis administrators (noziedzīgā nodarījuma subjekts) maksātnespējas procesā (KL 215. p. 2. d.). Noziedzīgā nodarījuma subjektīvo pusi raksturo tiešs nodoms. Katrai no panta daļām var būt savs speciālais subjekts. Panta otrajā daļā paredzēta atbildība par maksātnespējas procesa administrators tīšām darbībām.

Savukārt Krimināllikuma 215. panta trešajā daļā paredzētais nodarījums no objektīvās puses izpaužas aktīvās darbībās (izvairšanās no piedalīšanās lietas izskatīšanā vai kreditoru sapulcē juridiskās personas maksātnespējas procesā, tiesas vai administrators pieprasītās likumā paredzētās informācijas slēpšana, nelikumīga mantas atsavināšana, mantas vai darījumu slēpšana, iznīcināšana vai viltošana vai citas tīšas darbības, kuras kavē maksātnespējas procesa gaitu), kā arī bezdarbībā (tiesas vai administrators pieprasītās likumā paredzētās informācijas nesniegšana, dokumentu nenodošana, kas kavē maksātnespējas procesa gaitu), ja to tīši izdarījis ne tikai parādnieka pārstāvis vai maksātnespējīgā fiziskā persona, bet arī maksātnespējas procesa administrators (speciālie subjekti).

4. Tiesiskās aizsardzības procesa noteikumu pārkāpšana

Krimināllikuma 215.¹ panta noteikta kriminālatbildība par tiesiskās aizsardzības procesa noteikumu pārkāpšanu, proti, par ierobežotas maksātnespējas gadījumiem paredzētā tiesiskās aizsardzības procesa izmantošanu nolūkā izvairīties no saistību izpildes (KL 215.¹ p. 1. d.), un par šķēršļu likšanu tiesiskās aizsardzības procesā (ierobežotas maksātnespējas gadījumā), kas izpaužas kā tiesas vai administrators pieprasītās likumā paredzētās informācijas nesniegšana vai slēpšana, nelikumīga mantas atsavināšana, mantas vai darījumu slēpšana, dokumentu nenodošana, slēpšana, iznīcināšana vai viltošana vai citas tīšas darbības, kuras kavē tiesiskās aizsardzības procesa gaitu (KL 215.¹ p. 2. d.). Šajā pantā paredzētais noziedzīgais nodarījums (pirmā daļā – kriminālpārkāpums, otrajā daļā – mazāk smags noziegums) apdraud tautsaimniecības intereses komercsabiedrību dienesta un ekonomiskās darbības sfērā. Objektīvi noziedzīgais nodarījums izpaužas

aktīvās darbībās – tiesiskās aizsardzības procesa izmantošana (pirmā daļa), šķēršļu likšana tiesiskās aizsardzības procesā (ierobežotas maksātnespējas gadījumā), kas izpaužas kā tiesas vai administrators pieprasītās likumā paredzētās informācijas nesniegšana vai slēpšana, nelikumīga mantas atsavināšana, mantas vai darījumu slēpšana, dokumentu nenodošana, slēpšana, iznīcināšana vai viltošana vai citas tīšas darbības, kuras kavē tiesiskās aizsardzības procesa gaitu, vai arī bezdarbībā – tiesas vai administrators pieprasītās likumā paredzētās informācijas nesniegšana, dokumentu nenodošana⁴³. Panta otrajā daļā dotais nodarījuma objektīvo pusi veidojošo darbību uzskaitījums nav izsmeļošs.

Noziedzīgā nodarījuma sastāvs ir pabeigts ar pantā norādīto darbību (bezdarbības) izdarīšanu, kas izpaužas tiesiskās aizsardzības procesa izmantošanā vai šķēršļu likšanā šim procesam neatkarīgi no sekām. Šo noziedzīgo nodarījumu var izdarīt tikai ar tiešu nodomu, turklāt atbildība par tiesiskās aizsardzības procesa izmantošanu iestājas tikai tad, ja vainīgajam, izmantojot šo procesu, ir bijis nolūks izvairīties no saistību izpildes⁴⁴.

III. Kriminālatbildības par maksātnespējas procesa pieteikuma neiesniegšanu dekriminalizācija

Ar 2009. gada 9. janvāra. *Ministru kabineta* rīkojumu Nr. 6 tika apstiprināta *Kriminālsodu politikas koncepcija*⁴⁵, kurā noteica, ka *Krimināllikumā* nav jāparedz atbildība par nodarījumiem, kas nevar radīt vērā ņemamu kaitējumu sabiedrības interesēm. Proti, tādi nodarījumi ir jādekriminalizē, paredzot par tiem tikai administratīvo atbildību, turklāt neatkarīgi no to izdarīšanas biežuma. Kā norāda profesors Vitolds Zahars⁴⁶, tai pašā laikā jāapzinās, ka ar sodu humanizāciju valsts neatkāpjas no mērķa nepieļaut noziedzīgu nodarījumu izplatību, veikt to prevenciju, rūpēties par drošību, mieru un labklājību. Šajā sakarā jāpiekrīt profesora Andreja Vilka teiktajam, ka lai pilnveidotu valsts tiesiskās politikas sistēmu, nepieciešams izveidot vienotu konsultatīvi institucionālu sistēmu⁴⁷. Šos jautājumus it īpaši varētu attiecināt uz maksātnespējas jautājumiem, jo likumdevēja rīcība šajā jomā ir bijusi visai pretrunīga. Kā konstatē Edgars Stafeckis⁴⁸, tad šobrīd Latvijā lielākā uzmanības daļa tiek pievērsta komercdarbības uzsākšanas procedūru

atvieglošanai un vienkāršošanai, novārtā atstājot komercdarbības izbeigšanas regulējumu – maksātnespējas procesu.

Līdz 2011. gada 1. janvārim *Krimināllikumā* bija ietvertas normas, kas paredzēja atbildību par maksātnespējas procesa pieteikuma neiesniegšanu likumā paredzētajos gadījumos (KL 214. p. 1. d.), kā arī par maksātnespējas procesa noteikumu apzinātu pārkāpšanu, ja to izdarījis kreditors vai cita ieinteresētā persona (KL 215. p. 1. d.)⁴⁹. Neskatoties uz to, ka saskaņā ar *Maksātnespējas likuma* 54. panta trešo daļu atsevišķos gadījumos parādniekam ir pienākums iesniegt maksātnespējas pieteikumu tiesā, šādas tiesības ir arī kreditoriem. Lai arī kreditoriem parādnieka maksātnespējas gadījumā ir iespējas aizstāvēt savas tiesības *Maksātnespējas likumā* un *Civilprocesa likumā*⁵⁰ noteiktajā kārtībā, tomēr praksē kreditori izvēlējās vērsties tiesību aizsardzības iestādēs ar iesniegumu par kriminālprocesa uzsākšanu.

Tādējādi, kā viens no argumentiem tika norādīts tas, ka nav samērīgi parādniekam par pienākuma neizpildīšanu paredzēt bargāko atbildības formu – kriminālatbildību⁵¹. Ievērojot minēto, parādniekam par maksātnespējas procesa pieteikuma neiesniegšanu un kreditoram un citām ieinteresētajām personām par maksātnespējas procesa noteikumu apzinātu pārkāpšanu tika noteikta administratīvā atbildība.

*Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa*⁵² (LAPK) divpadsmitajā "d" nodaļā no 2011. gada 1. janvāra ieviesta divu veidu atbildība par administratīvajiem pārkāpumiem maksātnespējas jomā⁵³, proti, par maksātnespējas procesa pieteikuma neiesniegšanu, t. i., par parādnieka maksātnespējas procesa pieteikuma neiesniegšanu likumā paredzētajos gadījumos (LAPK 166.³⁵ p.), un par maksātnespējas procesa noteikumu pārkāpšanu, t. i., par maksātnespējas procesa noteikumu pārkāpšanu, ja to izdarījusi maksātnespējas procesā iesaistītā persona (LAPK 166.³⁶ p.).

Kompetence izskatīt administratīvos pārkāpumus par parādnieka maksātnespējas procesa pieteikuma neiesniegšanu piekrīt *Valsts policijai* (LAPK 214. p. 1. d.) un *Valsts ieņēmumu dienestam* (LAPK 215.¹ p. 1. d.), savukārt kontrolēt jautājumus, kas saistīti ar maksātnespējas procesa noteikumu pārkāpšanu – tikai *Valsts policijai* (LAPK 214. p. 1. d.).

Maksātnespējas procesa administratore Evija Novičāne rakstā "*Valdes locekļa atbildība par savlaicīgu maksātnespējas pie-*

teikuma neiesniegšanu"⁵⁴ norāda, ka, lai arī *Maksātnespējas likumā* un *Komerclikumā* nav atrodams speciāls regulējums par valdes locekļa atbildību kapitālsabiedrībā, un tāpēc nepamatoti norādīts, ka valdes loceklim par savlaicīgi neiesniegtu maksātnespējas procesa pieteikumu var piemērot vien administratīvo sodu, un cita veida negatīvas sekas nedraud. Valdes locekļa civiltiesiskā atbildība izriet no vispārējām tiesību normām, proti, *Komerclikuma* 169. panta un *Civillikuma* delikttiesību normām⁵⁵.

Kopsavilkums

Maksātnespējas procesa noteikumu pārkāpumi izpaužas galvenokārt kā *Maksātnespējas likuma* noteikto pienākumu nepildīšana (piem., parādnieka pārstāvja pienākumi (MNL 67. p.)), kas atzīstams par civiltiesisku pārkāpumu, jo nav būtiski, vai noteiktais pārkāpums (pienākumu nepildīšana) ir izdarīts aiz neuzmanības. Ne par katra *Maksātnespējas likumā* noteikta pienākuma nepildīšanu ir paredzēta kriminālatbildība. Bet par nelikumīgām parādnieka pārstāvja darbībām ir paredzēta atbildība KL 215. p. trešajā daļā. Visām dispozīcijā minētajām darbībām jābūt izdarītām tikai tīši, kas arī ir galvenais kritērijs, kas nošķir saskaņā ar Krimināllikumu sodāmus maksātnespējas procesa pārkāpumus no civiltiesiskajiem.

Krimināllikuma 213. panta otrajā daļā, 214. pantā, 215. pantā un 215.¹ pantā paredzēto noziedzīga nodarījuma sastāva subjektīvo pusi raksturo tiešs nodoms, bet personas subjektīvā attieksme bieži netiek precīzi novērtēta un tādejādi tiek pieņemti lēmumi par atteikšanos uzsākt kriminālprocesus, jo izdarītajā nodarījumā nav noziedzīga nodarījuma sastāva. Savukārt Krimināllikuma 213. panta pirmajā daļā paredzētā noziedzīga nodarījuma subjektīvās puses pazīmju pierādīšana (personas neuzmanība) ir gandrīz neiespējama, ja ir iznīcināta vai pazaudēta dokumentācija (piemēram, dokumenti, kuri jāuzglabā ne mazāk kā piecus gadus).

Būtu jānodrošina lielāka sertificēto maksātnespējas procesa administratoru neatkarība, izbeidzot saskaņotu kandidāta iecelšanu un nodrošinot lielāku nejausības principa ieviešanu tiesiskās aizsardzības procesos.

Atsauces

- ¹ Mežulis D. Īpašuma krimināltiesiskā aizsardzība. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2006., 5. lpp.
- ² Sīkāk skat.: Kriminoloģija: mācību grāmata/ zin. red. Kristīne Ķīpēna, Andrejs Vilks. Latvijas Neatkarīgo kriminologu asociācija. Papild. izd. Rīga: Nordik, 2004, 301. lpp.
- ³ Maksātnespējas likums: LR likums, Latvijas Vēstnesis, 06.08.2010., Nr. 124 (4316).
- ⁴ Maksātnespējas likums: LR likums, Latvijas Vēstnesis, 22.11.2007., Nr. 188 (3764), zaudējis spēku 01.11.2010.
- ⁵ Krimināllikums: LR likums, Latvijas Vēstnesis, 08.07.1998., Nr. 199/200 (1260/1261).
- ⁶ Sīkāk skat.: Velyvis S., Mikuckiene V. Origin of bankruptcy procedure in Roman law. Jurisprudencia, 2009, No. 3 (117), pp.285-297.
- ⁷ Jurkāns J. Kreditora intereses maksātnespējas procesā. Jurista Vārds, sākums – 26.09.2000., nobeigums – 10.10.2000.
- ⁸ Balodis K. Ievads civiltiesībās. Rīga: Zvaigzne ABC, Rīga, 2007, 49. lpp.
- ⁹ Par uzņēmumu un uzņēmēj sabiedrību maksātnespēju: LR likums, Latvijas Vēstnesis, 02.10.1996., Nr. 165 (650), zaudējis spēku 01.01.2008.
- ¹⁰ 2010. gada Maksātnespējas likuma pārejas noteikumi nosaka, ka maksātnespējas procesos, kuri uzsākti līdz 2007. gada 31. decembrim, tiek piemērotas likuma “Par uzņēmumu un uzņēmēj sabiedrību maksātnespēju” normas (2. punkts). Tiesiskās aizsardzības procesos un maksātnespējas procesos, kuri uzsākti laika posmā no 2008. gada 1. janvāra līdz 2010. gada 31. oktobrim, tiek piemērotas minētajā laika posmā spēkā esošā Maksātnespējas likuma normas un uz tā pamata izdotie normatīvie akti (5. punkts).
- ¹¹ Par šo skat.: Šulmane D. Tiesību normu efektivitātes jēdziena problemātika mūsdienu tiesību socioloģijā. Grām.: Juridiskās zinātnes aktuālās problēmas. Rakstu krājums. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, 2012, 281.-295. lpp.
- ¹² Bērziņš J. Maksātnespējas procesa krimināltiesiskie aspekti. Latvijas Vēstnesis, 09.10.2007., Nr.41 (494).
- ¹³ Turpat.
- ¹⁴ Skat.: Mežulis D. Īpašuma krimināltiesiskā aizsardzība. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2006., 8. lpp.
- ¹⁵ Par šo plašāk skat.: Latvijas tiesību vēsture (2014-2000). Mācību grāmata juridiskajām augstskolām un fakultātēm. Prof. Dr. iur. Dītriha Andreja Lēbera redakcijā. Rīga: LU žurnāla Latvijas Vēsture fonds, 2000.
- ¹⁶ Soda likums (1936. g. izdevums) ar komentāriem. Sastād. P. Mincs un J. Lauva. Rīga: Valsts tipogrāfijas izdevums, 1936.; skat: Mincs P. Krimināltiesību kurss. Vispārējā daļa. Ar U. Krastiņa komentāriem. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2005.; Mincs P. Krimināltiesības. Sevišķā daļa. Ar V. Liholajas komentāriem. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2005.
- ¹⁷ Skat.: Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Sevišķā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Zinātniskais redaktors prof. U. Krastiņš. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2009., 418. lpp.
- ¹⁸ Skat. arī: Bērziņš J. Maksātnespējas procesa krimināltiesiskie aspekti. Latvijas Vēstnesis, 09.10.2007., Nr.41 (494).
- ¹⁹ Plašāk skat.: Mincs P. Krimināltiesības. Sevišķā daļa. Ar V. Liholajas komentāriem. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2005.
- ²⁰ Par padomju tiesībām skat.: Plotnieks A. Padomju Sociālistiskās tiesības. Rīga: Zvaigzne, 1975., 207-219. lpp.; skat arī: Padomju tiesības. V. Millera un E. Meļķiša redakcijā. Rīga: Zvaigzne, 1978, 311.-346. lpp.
- ²¹ Meļķīsis E. Kā panākt reālu krimināljustīcijas eiropēizāciju? Grām.: Meļķīsis E. Latvijas tiesiskās sistēmas ceļš uz demokrātisku tiesisku valsti. Rakstu krājums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2014, 277. lpp.
- ²² Par uzņēmumu un uzņēmēj sabiedrību maksātnespēju un bankrotu: LR likums, Ziņotājs, 16.01.1992., Nr.2.
- ²³ Stafeckis E. Maksātnespējas tiesību attīstības ietekme uz komercvidi Latvijā. Grām: Komerctiesību aktuālie jautājumi Latvijā un Eiropā: Komercedarījumi. Atbildība. Komerctrīdi. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013., 281. lpp.

- ²⁴ Latvijas Kriminālkodekss: LR likums. Ziņotājs, 01.01.1961., zaudējis spēku 31.03.1999.
- ²⁵ Stafeckis E. Maksātnespējas tiesību attīstības ietekme uz komercvidi Latvijā. Grām.: Komerctiesību aktuālie jautājumi Latvijā un Eiropā: Komercdarījumi. Atbildība. Komerctrīdi. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 282. lpp.
- ²⁶ Turpat.
- ²⁷ Tiesiskās aizsardzības process ir tiesiska rakstura pasākumu kopums, kura mērķis ir atjaunot parādnieka spēju nokārtot savas saistības, ja parādnieks nonācis finansiālās grūtības vai uzskata, ka tajās nonāks (MNL 3. p. 1. d.). Tiesiskās aizsardzības process tiek uzsākts ar dienu, kad tiesā ierosināta tiesiskās aizsardzības procesa lieta, un noris līdz dienai, kad tiesa pieņem lēmumu par tiesiskās aizsardzības procesa izbeigšanu (MNL 3. p. 2. d.).
- ²⁸ Juridiskās personas maksātnespējas process skaidrots, ka tas ir tiesiska rakstura pasākumu kopums, kura ietvaros no parādnieka mantas tiek segti kreditoru prasījumi, lai veicinātu parādnieka saistību izpildi (MNL 4. p. 1. d.), turklāt, šis process tiek uzsākts ar dienu, kad tiesa ar spriedumu pasludinājusi maksātnespējas procesu, un noris līdz dienai, kad tiesa pieņem lēmumu par maksātnespējas procesa izbeigšanu (MNL 4. p. 2. d.). Fizisko personu maksātnespējas process raksturojas ar to, ka tas sastāv no bankrota procedūras (norit atbilstoši ziņojumam par mantas neesamību vai mantas pārdošanas plānam) un secīgi tam sekojošas saistību dzēšanas procedūras (norit atbilstoši saistību dzēšanas plānam). Ar fiziskās personas maksātnespējas procesu saprot tiesiska rakstura pasākumu kopumu, kura mērķis ir pēc iespējas pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus no parādnieka mantas un dot iespēju parādniekam, kura manta un ienākumi nav pietiekami visu saistību segšanai, tikt atbrīvotam no neizpildītām saistībām un atjaunot maksātnespēju (MNL 5. p. 1. d.). Fiziskās personas maksātnespējas process tiek uzsākts ar dienu, kad tiesa ar spriedumu pasludinājusi maksātnespējas procesu, un noris līdz dienai, kad tiesa pieņem lēmumu par maksātnespējas procesa izbeigšanu (MNL 5. p. 2. d.).
- ²⁹ Grozījumi Krimināllikumā: LR likums, Latvijas Vēstnesis, 27.12.2012., Nr. 202 (4805).
- ³⁰ Grozījumi Maksātnespējas likumā. LR likums, Latvijas Vēstnesis, 15.10.2014. Nr. 204 (5264).
- ³¹ Personu, kura likuma izpratnē ir amatpersona, atšķirībā no personas, kura nav tāda, pēc procesa virzītāja ierosinājuma var saukt pie kriminālatbildības par Krimināllikuma 317. - 330. pantā paredzēto noziedzīgo nodarījumu izdarīšanu.
- ³² Sk.: Eiropas Savienības Tiesas 2015. gada 10. septembra SPRIEDUMS Lietā C-151/14. Valsts pienākumu neizpilde – LESD 49. pants – Brīvība veikt uzņēmējdarbību – Notāri – Pilsonības nosacījums – LESD 51. pants – Dalība valsts varas īstenošanā. <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=167285&pageIndex=0&doclang=lv&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=429067> (aplūkots 05.01.2015.).
- ³³ Sk.: Novicāns K. Maksātnespējas procesa administratoru statusa reforma. Jurista Vārds, 30.09.2014. Nr. 38 (840); Muciņš L. Valsts amatpersonas statuss maksātnespējas procesa administratoriem: problemātiskie aspekti. Jurista Vārds, 01.12.2015. Nr. 47 (899).
- ³⁴ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2015. gada 21. decembra spriedums lietā Nr. 2015-03-01, par 2014. gada 25. septembra likuma “Grozījumi Maksātnespējas likumā” 2. panta un 2014. gada 30. oktobra likuma “Grozījumi likumā “Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā”” atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam un 106. panta pirmajam teikumam. Latvijas Vēstnesis, 23.12.2015., Nr. 251 (5569).
- ³⁵ Sk.: turpat, sprieduma 21.2.punkts.
- ³⁶ Sk.: http://www.satv.tiesa.gov.lv/upload/2015-04-01_PR_par_ierosinasanu.pdf (aplūkots 05.01.2015.).
- ³⁷ Kriminālatbildība ir subjekta, kas izdarījis noziedzīgu nodarījumu, pienākums izciest Krimināllikumā paredzēto sodu. Skat.: Plotnieks A. Tiesību teorija & juridiskā metode. Rīga: N.I.M.S., 2013, 404. lpp.
- ³⁸ Sk.: Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta 10.12.2013. lēmums lietā Nr. SKK-463/2013. Grām.: Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta spriedumi un lēmumi

2013. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2014, K-317. lpp.; Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 21.08.2008. lēmums lietā Nr. SKK-484/08. Grām.: Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta lēmumi 2008. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2009, 248. lpp.; Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 03.05.2006. lēmums lietā Nr. SKK-273. Grām.: Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta lēmumi 2006. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2007, 158. lpp.
- ³⁹ Būtisks kaitējums likuma "Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību" 23. panta izpratnē: 1) nodarīts mantisks zaudējums, kas noziedzīga nodarījuma izdarīšanas brīdī nav bijis mazāks par piecu tai laikā Latvijas Republikā noteikto minimālo mēnešalgu kopsummu, un apdraudētas vēl citas ar likumu aizsargātās intereses; 2) nodarīts mantisks zaudējums, kas noziedzīga nodarījuma izdarīšanas brīdī nav bijis mazāks par desmit tai laikā Latvijas Republikā noteikto minimālo mēnešalgu kopsummu; 3) ievērojami apdraudētas citas ar likumu aizsargātās intereses.
- ⁴⁰ Niedre A. Noziedzīgie nodarījumi tautsaimniecībā. Grām: Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Sevišķā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Zinātniskais redaktors prof. U. Krastiņš. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2009., 458. lpp.
- ⁴¹ Turpat.
- ⁴² Padomes Regula (EK) Nr. 1346/2000 (2000. gada 29. maijs) par maksātnespējas procedūrām. Oficiālais Vēstnesis L 160, 30/06/2000. Lpp. 0001 - 0018.
- ⁴³ Skat.: Niedre A. Noziedzīgie nodarījumi tautsaimniecībā. Grām: Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Sevišķā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Zinātniskais redaktors prof. U. Krastiņš. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2009., 465.-466. lpp.
- ⁴⁴ Skat.: turpat, 466. lpp.
- ⁴⁵ Par Kriminālsodu politikas koncepciju. Ministru kabineta 09.01.2009. rīkojums Nr. 6/LV, 6 (3992), 13.01.2009.
- ⁴⁶ Zahars V. Kriminālpolitika: mūsdienu tendences un procesi. Monogrāfija. Daugavpils: Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds Saule, 2014., 119. lpp. Par krimināltiesisko politiku skat. arī: Vilks A. Krimināltiesiskā politika: diskursa analīze un attīstības perspektīvas. Rīga: Drukātava, 2013.
- ⁴⁷ Vilks A. Krimināltiesiskā politika: diskursa analīze un attīstības perspektīvas. Rīga: Drukātava, 2013., 244. lpp.
- ⁴⁸ Stafekis E. Maksātnespējas tiesību attīstības ietekme uz komercvidi Latvijā. Grām: Komertiesību aktuālie jautājumi Latvijā un Eiropā: Komercdarījumi. Atbildība. Komerctrīdi. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013., 279. lpp.
- ⁴⁹ Grozījumi Krimināllikumā: LR likums, Latvijas Vēstnesis, 10.11.2010., Nr.178 (4370).
- ⁵⁰ Civilprocesa likums: LR likums, Latvijas Vēstnesis, 03.11.1998., Nr.326/330 (1387/1391).
- ⁵¹ Anotācija – Grozījumi Krimināllikumā. 21.10.2010. likums/LV, 178 (4370), 10.11.2010./Stājas spēkā 01.01.2011.
- ⁵² Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss: LR likums, Ziņotājs, 20.12.1984., Nr.51.
- ⁵³ Grozījumi Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā: LR likums, Latvijas Vēstnesis, 17.11.2010., Nr.183 (4375).
- ⁵⁴ Novicāne E. Valdes locekļa atbildība par savlaicīgu maksātnespējas procesa pieteikuma neiesniegšanu. Grām: Komertiesību aktuālie jautājumi Latvijā un Eiropā: Komercdarījumi. Atbildība. Komerctrīdi. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013., 234. lpp.
- ⁵⁵ Novicāne E. Valdes locekļa atbildība par savlaicīgu maksātnespējas procesa pieteikuma neiesniegšanu. Grām: Komertiesību aktuālie jautājumi Latvijā un Eiropā: Komercdarījumi. Atbildība. Komerctrīdi. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013., 234. lpp. Skatīt arī: Rudāns S. Valdes locekļa atbildība par sabiedrībai nodarītajiem zaudējumiem. Grām: Komertiesību aktuālie jautājumi Latvijā un Eiropā: Komercdarījumi. Atbildība. Komerctrīdi. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013., 182.-232. lpp.

Abstract

The article contains analysis of the legal norms that govern criminal liability for risks posed to insolvency. Based on case law and conclusions made by the law scholars, the preconditions have been studied the presence of which has to be proven in order to enable calling of a person to criminal account for leading to insolvency, filing of a fraudulent application for insolvency proceedings, hindering the insolvency proceedings and breach of the conditions of legal protection. The study enables deepen understanding of the preconditions to application of the law and helps to gain knowledge of criminal legal protection of insolvency and to avoid any behavior patterns that might be interpreted as criminal.

The period since enactment of the new *Insolvency Law* that has changed the concept of insolvency as well as the course of procedure and therefore has affected the application of criminal legal protection has been too short for development of judiciary in this area. The few sources of scientific literature on the regulation of criminal legal protection of insolvency in the *Criminal Law* had been published before enactment of the new *Insolvency Law*. Five years of operation of the Insolvency Law is a kind of milestone for updating the issues of criminal legal protection of insolvency and extended assessment of the insolvency regulations in the *Criminal Law*.

Аннотация

В статье дан анализ правовых норм, предусматривающих уголовную ответственность за посягательство на процесс неплатежеспособности. На основании заключений правоведов и судебной практики исследованы условия, которые необходимо доказать, чтобы лицо можно было привлечь к уголовной ответственности за доведение до неплатежеспособности, за подачу ложного заявления о процессе неплатежеспособности, за промедление процесса неплатежеспособности и нарушение правил правовой защиты процесса. Исследование позволяет лучше понять правила применения закона, получить знания об уголовно-правовой защите неплатежеспособности, а также избежать таких действий, которые можно трактовать как преступные.

Времени, прошедшего с момента вступления в силу нового *Закона о неплатежеспособности*, который изменил концепцию неплатежеспособности и ход процедуры, тем самым повлияв на уголовно-правовую защиту, недостаточно для того, чтобы появилась судебная практика в упомянутой сфере. Источников научной литературы о регулировании уголовно-правовой защиты неплатежеспособности в *Уголовном законе* немного, притом они опубликованы еще до вступления в силу нового *Закона о неплатежеспособности*. Пять лет действия Закона о неплатежеспособности – подходящий момент для актуализации проблематики уголовно-правовой защиты неплатежеспособности и углубленной оценки требований к неплатежеспособности в *Уголовном законе*.